

Незвичайні пригоди звичайних школярів

Урок за повістю „Тореадори з Васюківки” В. Нестайка

6 клас

Анжеліка Савченко,
учитель української мови та літератури
загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5

Мета: продовжити опрацювання змісту повісті; поглибити знання про жанри епічного твору; формувати вміння аналізувати вчинки літературних героїв; виявляти особливості смішного, комічного у пригодницькому творі; розвивати творче та логічне мислення, увагу, спостережливість, уміння грамотно висловлювати свої думки, враження, робити висновки; виховувати активну життєву позицію, позитивні риси характеру.

Цілі.

Учні знатимуть: зміст твору; риси вдачі головних героїв; засоби комічного у творі; авторське ставлення до персонажів; визначення понять *повість, пригодницька література, комічне*.

Учні вмітимуть: досліджувати особливості пригодницької повісті; визначати основні засоби змалювання героїв; аргументувати своє ставлення до персонажів, їх поведінки; оцінювати власну діяльність.

Тип уроку: урок формування і засвоєння нових знань.

Обладнання: мультимедійна презентація, підручник.

Методи, форми, прийоми, види роботи: бесіда, узгодження цілей, асоціювання, «незакінчене речення», надзавдання, «вибери ознаку» (робота в парах), діалог «учитель – учень – текст», «2–4–всі разом», «кубування», рольова гра, словесне малювання.

Педагогічне кредо:

Учень – не чаша, яку
потрібно наповнити, а
факел, який треба запалити.
Давньогрецька
мудрість

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. *Забезпечення емоційної готовності до уроку.*

– Доброго дня усім! Я рада вас бачити сьогодні такими зосередженими, радісними, трішки схвильованими, але усміхненими. Ваші милі веселі обличчя покращили мені настрій. А гарний настрій – це те, що нам сьогодні особливо знадобиться. Я бажаю вам плідної праці та цікавих зустрічей. Отож озброюємось знаннями, запасаємось почуттям гумору і рушаємо в мандрівку. Ні-ні, речі збирати не треба, найближчим часом з кабінету ніхто не піде, здійснити нам доведеться мандрівку віртуальну – в країну Радісного Дитинства.

2. *Актуалізація суб'єктного досвіду і опорних знань.*

– Діти, а що для вас означає чарівний світ дитинства? Які асоціації, почуття, настрої викликають ці слова? (**Асоціювання:** ключове слово – **дитинство**).

– Я сподіваюся, що світлини на слайді про ваше дитинство створили вам позитивний настрій і налаштували на активну роботу на уроці.

II. Цілевизначення та планування

1. *Повідомлення теми уроку.*

– Справді, дитинство – щаслива пора для кожної

людини. У цей час ми пізнаємо багато нового, цікавого, переживаємо хвилюючі миті захоплень, радощів і невдач. Саме в дитячі роки ми прагнемо подорожей, пригод, чогось нового. Це країна, де ми назавжди залишаємося щирими, щасливими, безпосередніми, завзятими у витівках і вигадках.

А тепер пригадаймо, творчість якого письменника ми вивчаємо і яке відношення має слово «дитинство» до нашого уроку? (Відповіді учнів.)

Тема сьогоднішнього уроку: „Незвичайні пригоди звичайних школярів. Пригодницький сюжет повісті „Тореадори з Васюківки” Всеволода Нестайка. Смішне і комічне у творі.”

– Чи багато потрібно в дитинстві для радості і щастя? Чи може бути цікавим життя звичайних хлопчиків у звичайній Васюківці? Чи можуть розсмішити нас пригоди двох сільських хлопчиків?

Я думаю, що разом ми знайдемо відповіді на ці запитання.

2. *Визначення індивідуальних цілей, ознайомлення із загальними.*

– Подумайте, чого ви особисто хочете навчитися і про що хочете дізнатися на сьогоднішньому уроці? Виберіть або доповніть подані на слайді цілі власними. Запишіть у зошит свої цілі на урок. (Діти записують і за бажанням озвучують.)

Я рада, що наші цілі збігаються. Впевнена, що разом ми досягнемо гарного результату.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Озвучення вражень від прочитаного.

– Ви вже знаєте зміст розділу, а дехто прочитав твір повністю. Вдома ви записали враження від прочитаного, і я прошу поділитися своїми думками і почуттями. (Відповіді учнів: «Коли я прочитав твір, то відчув...»)

А я, читаючи цей твір, відчувала задоволення, сміялась, зачитувала деякі цікаві моменти своїм близьким, згадувала свій улюблений шостий клас та його витівки. А ще промайнула думка: цікаво було б дізнатися від автора про цікаві факти з його дитинства.

2. Рольова гра «Я – письменник».

– Сьогодні ми маємо унікальну можливість почути спогади про дитинство та свої пригоди від самого автора.

Учень у ролі письменника. «Доброго дня, любі друзі! Народився я в місті Бердичеві, на батьківщині веселих анекдотів. Та веселим початок мого дитинства навряд чи можна назвати. У 1933 році заарештували батька, розпочався голод, і ми з мамою змушені були переїхати до Києва. Відтоді я вважаю себе киянином.

Хоч мама була вчителькою, до школи я йти не хотів. Мене лякало те, що треба 45 хвилин сидіти за партою, а я був вертлявий і непосидючий.

– Горе мені з вашою школою! Я не висиджу на уроках так довго! Я загину! Або втечу до циганського табору, і ви мене більше не побачите! – ридав я.

І ось почався мій перший урок. Через 10 хвилин мені набридло сидіти і я вирішив прогулятися по класу.

– Не можна, – шептали мені діти.

– То вам не можна, а мені можна, пігмеї!

Клас завмер. Вчителька продовжувала урок, ніби не помічаючи. Радісна хвиля підхопила мене, я наче йшов не по класу між партами, а по небу між хмарами. Та раптом один з тих «пігмеїв» виставив ногу, і я, перечепившись об неї, гепнувся об підлогу.

Клас вибухнув реготом. Навіть вчителька не могла утриматись від усмішки. Так уперше в житті я зрозумів, що не можна протиставляти себе громаді...

Та навчання моє перервала війна. Рано подорослішавши, мені захотілося писати для дітей – повернути-

ся в дитинство і догратися, досміятися, дофантазувати з юними читачами».

3. Перевірка рівня засвоєння змісту тексту.

Автор. Я сподіваюсь, усім сподобались пригоди моїх героїв? Дозвольте поставити декілька запитань уважним читачам. А допоможе мені чарівний кубик. Дайте відповіді на запитання, записані на його гранях.

«Кубування»

Хто такі тореадори?

Яке «грандіозне будівництво» затіяли Ява та Павлуша?

Скільки платила б учителька математики за проїзд в метро? Чому?

Про кого сказано: «Яке в тебе велике і ніжне серце! Ти єдина розумієш і жалієш нас».

Чому в хлопців з'явилася ідея провести бій биків?

Чому одного з хлопчиків називають Явою?

Учитель. Давайте подякуємо нашому авторові й продовжимо розмову далі.

4. З'ясування значення літературознавчого поняття.

Учитель. Літературознавці називають твір гумористично-пригодницькою повістю. Повість — слово для вас не нове. Що ж це за літературний жанр? (Відповіді учнів.)

Повість — епічний жанр літератури, розповідний художній твір, у якому досить широко змальовано життя одного чи кількох героїв протягом досить тривалого або важливого за подіями часу.

5. Визначення ознак жанру (робота в парах).

Учитель. У вас на окремих аркушах виписані ознаки гумористичного та пригодницького твору. Оберіть з них ті, які характерні для гумористичного, і окремо ті, які характерні для пригодницького твору.

(Кінець твору трагічний; наявність незвичайних подій; доброзичливий тон; наявність загадки, інтриги; жартівливість; зображення смішного в життєвих явищах; різке висміювання людських вад; події відбуваються в казкових, екзотичних країнах; сюжет розвивається швидко.)

А тепер оберіть лише ті, які характерні для повісті В. Нестайка.

За допомогою чого автор досягає того ефекту, що, читаючи повість «Тореадори з Васюківки», ми не можемо стримати сміху? (Відповіді учнів.)

Комічне – явища та образи в художній літературі, що викликають сміх через невідповідність між дією та наслідками, між метою та засобами досягнення.

Комічне буває різним за емоційним забарвленням: від добродушного гумору до нищівного сміху. Комічне може досягатися різними засобами.

Учитель. Одним із найпоширеніших засобів комічного є мова оповідача та героїв твору. На слайді ви бачите класифікацію різних засобів комічного. Наведіть приклади з тексту.

Прагнення дійової особи показати себе не тим, ким вона є насправді. («Тореадори», «будівники метро», «криниценавт».)

Неграмотна дитяча мова (неправильне вживання звуків). (Яришині «загаза чогтова», «так тобі і тгеба», «щоб ти гозбив свою погану мотду».)

Перекручення персонажем слів, вимова яких для нього важка.

Вживання приказок, прислів'їв, фразеологізмів жартівливого змісту. («Причепився, як реп'ях до собачого хвоста», «Міняв професії, як циган коні», «Шукай вітра в полі».)

Несподівані порівняння. («Очі – наче тракторні фари», «Землю гребе ногами, як екскаватор», «Ми заклакли, мов курчата перед шулікою».)

Надання незвичних для тварин кличок. (Корова Контрибуція, бугай Петька, цап Жора.)

Використання зниженої лексики, лайливих слів. («Вуха пообриваю і свиням викину», «анциболотники», «шминдрики», «авантюрист шмаркатий».)

б. Робота за змістом твору (діалог «учитель – учень – текст»).

Учитель. Подивіться на екран. Перед вами персонажі відомих вам творів. Що їх об'єднує? (На слайді ілюстрації до творів *Нестайка* та *Марка Твена*.)

7. Словесне малювання.

– Якими ви уявляєте головних героїв?

(Відповіді учнів.)

8. Бесіда.

– Що ви можете сказати про героїв твору? Які вони?

– Чим пояснити те, що з хлопцями повсякчас трапляються якісь пригоди?

– А ось такими зобразив Яву і Павлушу режисер однойменного фільму В. Зелікін. Наскільки схожий «ваш» образ з побаченими на екрані? (Відповіді учнів.)

– Як хлопці самі себе характеризують? Знайдіть у тексті. (Читаємо в ролях уривок від «А взагалі характер у Яви ого-го!» до слів « – Треба, – погоджувався я».)

– Що викликало у вас сміх? Чи усвідомлюють хлопці значення слів?

– Чи зі злості хлопці робили капості?

– Чи хвилюються хлопці через невдачі, поразки?

– Навіщо хлопцям треба було прославитися?

– Чи хотіли б ви бути героями цього твору? Чому?

Якщо так, то ким саме?

Учитель. Я впевнена, що в процесі роботи над твором у вас виникали запитання. Не на всі з них ви почули сьогодні відповідь. У вас є можливість поставити ці запитання вашим однокласникам. Попрацюємо за допомогою прийому «2–4–всі разом». Півхвилини ви обмірковуєте питання наодинці. Потім півхвилини – в парі, намагаючись дійти згоди, згодом виберіть найцікавіше питання, об'єднавшись у групи. (Діти обирають спікера, оголошують питання, відповідають усі охочі.)

Учитель. Ви охарактеризували героїв позитивно, тому що їхні пригоди сподобалися вам, ваші мрії подібні до їхніх, адже вони ваші ровесники. Але послухайте ще одну думку. До нас завітала цікава громадянка з особливими переконаннями.

Громадянка. За що діти люблять Яву і Павлушу?

Як така поведінка може вплинути на виховання підростаючого покоління? З кого брати приклад?! З тих хлопців, які випустили під час лекції в клубі пугутькала, внаслідок чого лектор упав із трибуни і вилив собі на голову графин з водою; повісили на телеантену старі дідові підштаники; зіпсували свинарник! Це хулігани! Я згідна з думкою діда Салимона, що це гангстери, а не хлопці! Ким тут захоплюватися? Як можна дозволяти дітям таке читати? Ява і Павлуша тільки прославитися хочуть і не більше!

– Хто з вас підтримує цю громадянку?

– Чи можете ви захистити Яву і Павлушу перед цією пані?

Давайте подискутуємо.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Усна саморефлексія. Рефлексія досягнення визначених цілей.

– Отже, наш урок добігає кінця. Спробуймо узагальнити розмову, відповівши на такі запитання:

Як ви вважаєте, кому Всеволод Нестайко адресував свій твір?

Чи може ця повість бути цікавою для дорослих?

Чи багато потрібно в дитинстві для радості і щастя?

Що на цьому уроці було для вас найважливішим?

Чи задоволені ви результатом своєї роботи?

Хто вважає, що сьогодні гарно співпрацював на уроці?

– Я відчула задоволення від співпраці з вами, ще раз переконалася, що ви вчитеся не просто читати, а намагаєтеся бачити, чути і відчувати прочитане. Тепер давайте повернемося до цілей, які ми ставили на початку уроку. Визначте, над якими цілями вам ще потрібно працювати. (Діти за бажанням озвучують свої досягнення за урок.)

V. Домашнє завдання

Обов'язкове загальне: дочитати уривки повісті до кінця, вписати цитати до образів героїв.

Обов'язкове на вибір: створити гумористичну рекламу твору В. Нестайка; написати листа одному з головних героїв твору.

За бажанням: намалювати ілюстрацію до твору.

Урок сьогоднішній закінчується, а розмова – ні. Ми ще повернемося до неї на наступному уроці. А я дякую вам за урок, бажаю завжди бути такими ж радісними, активними, усміхненими, мати хороших, надійних друзів, бути успішними людьми.